

การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท
สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

A Comparative Study of Selected Master's Degree Curricular in
Music Education Offered in Thailand

กัลย์ธีรา สุภณิธิ และ ปรีญานันท์ พร้อมสุขกุล

บทคัดย่อ

การศึกษาเปรียบเทียบในครั้งนี้ กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยแต่ละแห่ง โดยศึกษาจากเอกสารมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หมายเลข 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์การผลิตบุคลากรด้านวิชาการดนตรี เช่น ครู อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการ เหมือนกัน แต่มีเพียง 2 ใน 8 หลักสูตร คือ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ที่ระบุนักศึกษาดนตรีศึกษาลงในชื่อปริญญา นอกจากนี้จะเป็นเพียงกลุ่มวิชา แขนงวิชา หรือสาขาวิชาเท่านั้น 2) อัตลักษณ์ของแต่ละหลักสูตรแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเปรียบเทียบและมีผลต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาให้มีความแตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาเปรียบเทียบด้านดนตรีศึกษา และสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาหรือเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ / ดนตรีศึกษา / หลักสูตรปริญญาโท / มหาวิทยาลัยในประเทศไทย

Abstract

The purposes of this study were: 1) to compare the Master's Degree curricula in music education offered in Thailand and 2) to study the identity of each selected Master's Degree curricula in Music Education in Thailand. This qualitative study applies comparative research methodology to content analysis with Thailand Qualification Framework No. 2. The results of the study showed that: 1) the purpose of each selected Master's Degree curriculum in Music Education is similar to produce music teachers, lecturers, researchers and scholars. However, only 2 of 8 programs specify Music Education as a major – Chulalongkorn University and Buriram Rajabhat University – and there tends to be differences in curriculum structures; 2) the identity of each Master's Degree curriculum varies in results from the curriculum structure and credit proportion which affects professional knowledge and the ability of graduates. This study provides useful comparative information for those interested in Music Education curriculum. Also, it can be used as a guideline to improve or develop the curriculum in music education in the future.

KEYWORDS: COMPARATIVE STUDY / MUSIC EDUCATION / MASTER DEGREE / THAILAND UNIVERSITY

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาศักยภาพทางดนตรีของเยาวชนไทย จึงจัดการเรียนการสอนดนตรีในหลักสูตรต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการศึกษาดนตรีของเยาวชนไทย ดังความหมายของหลักสูตร ที่หมายถึง การวางแผนการศึกษาทั้งหมดที่โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบและดำเนินการ (Marsh, 2006) ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาดนตรีอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผลิตบุคลากรที่มีศักยภาพในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ บุคลากร และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพดนตรีต่อไป ซึ่งวิชาดนตรีศึกษา สัมพันธ์กับ การผลิตครูดนตรี หลักสูตรดนตรีและการสอนดนตรี และการเปลี่ยนแปลง พัฒนาของดนตรีศึกษาในอนาคต (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555)

การศึกษาหลักสูตรซึ่งอาศัยกระบวนการในการศึกษาเปรียบเทียบเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งกรอบแนวคิดในการจัดทำหลักสูตรที่ประกอบด้วย เนื้อหา (Content) วัตถุประสงค์ (Purpose) และองค์ประกอบ (Organization) (Walker, 1990) สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกลุ่มข้อมูล และหลักการวิเคราะห์เนื้อหาของ สุรางค์ จันทวานิช (2551) ที่กำหนดให้คัดเลือกเอกสารและหัวข้อที่ต้องการวิเคราะห์ แล้วจึงวางเค้าโครงของ ข้อมูลและจัดประเภทของข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏในเอกสาร โดยไม่วิเคราะห์เนื้อหาที่ซ่อนอยู่ รวมถึงอาศัยกระบวนการในการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการศึกษา เปรียบเทียบของ Bereday (1964) ที่อธิบายกระบวนการไว้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การบรรยาย (Description) หมายถึง ระบบของการจัดเก็บข้อมูลจากสิ่งที่ต้องการศึกษา 2) การตีความ (Interpretation) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงสังคมศาสตร์และการจำแนกกลุ่มของ ข้อมูล 3) การเทียบเคียง (Juxtaposition) หมายถึง การจัดเรียงกลุ่มข้อมูลด้วยกัน เพื่อนำมา หากรอบแนวคิดในการเปรียบเทียบ และ 4) การเปรียบเทียบ (Comparison) หมายถึง การเลือกปัญหาและความเกี่ยวข้องกันของการศึกษา

จากทฤษฎีดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตร ปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำนวน 8 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยดำเนินการศึกษาจากเอกสารกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 2 หรือ มคอ.2 และแบ่งหัวข้อในการวิเคราะห์และนำเสนอ ข้อมูลตามหลักการดังกล่าวออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร 2) ปรัชญา

และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) ระบบการจัดการศึกษา 4) การคิดหน่วยกิตและโครงสร้างหลักสูตร และ 5) คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ซึ่งการศึกษานี้จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของหลักสูตรของไทยในปัจจุบัน และชี้ให้เห็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารเป็นหลักและเพิ่มเติมการสัมภาษณ์ในกรณีที่ต้องการข้อมูลสนับสนุนเพื่อประกอบในบทสรุปงานวิจัยเท่านั้น และมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำนวน 8 มหาวิทยาลัย ดังนี้ 1) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3) คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 4) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 5) วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 6) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล 7) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ 8) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยนี้ ดำเนินการวิจัยโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ข้อมูลเอกสารหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และ 2) ข้อมูลหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา โดยมีกระบวนการในการคัดเลือกข้อมูล ดังนี้

- 1) ข้อมูลเอกสารหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามที่

Maxwell (2009) ได้อธิบายความหมายของการเลือกแบบเจาะจงไว้ว่า เป็นกลยุทธ์ซึ่งมีการเจาะจงลักษณะ บุคคลหรือเหตุการณ์เพื่อดำเนินการคัดเลือกอย่างรอบคอบสำหรับนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษา และข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถหาได้จากตัวเลือกอื่น ๆ ดังนั้นเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูลหลักสูตรที่จะนำมาศึกษา ผู้วิจัยกำหนดลักษณะของข้อมูล ได้แก่ 1) ต้องเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ซึ่งจะอยู่ภายใต้สถาบันการศึกษาประเภทใดก็ได้ 2) ต้องเป็นหลักสูตรที่ระบุว่าเป็นสาขาวิชาดนตรีศึกษาหรือกลุ่มวิชาดนตรีศึกษาหรือรายวิชาเอกดนตรีศึกษา 3) เป็นหลักสูตรปรับปรุงหรือหลักสูตรใหม่ก็ได้ โดยค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ราชภัฏ): วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน: คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

2) ข้อมูลหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา

ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เช่นกัน แต่ในกรณีนี้ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกข้อมูลหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาโดยอ้างอิงหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกจาก QS World University Ranking (2017) ซึ่งเป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในโลกโดยองค์กรที่มีชื่อว่า Quacquarelli Symonds (QS) ของประเทศอังกฤษ ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1990 ซึ่งการจัดอันดับดังกล่าวจะมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมินมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลการจัดอันดับในหมวดอันดับมหาวิทยาลัยโลกแบ่งตามรายวิชา (QS World University Rankings by Subject) และเจาะจงไปที่รายวิชา ศิลปะการแสดง (Performing Arts) พบว่า มีสถาบันการศึกษาของสหรัฐอเมริกาที่ติดอันดับ 1 ใน 10 จำนวน 3 สถาบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้ อันดับ 1 คือ The Juilliard School อันดับ 7 คือ Indiana University Bloomington และอันดับ 8 คือ Curtis Institute of Music แต่มีเพียง Indiana University Bloomington เท่านั้น ที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบหลักเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำนวน 8 แห่ง โดยผู้วิจัยกำหนดหัวข้อในที่ต้องการศึกษาจากข้อมูลและแบ่งประเภทของข้อมูล (Categories) เพื่อให้สามารถจัดกลุ่มข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ออกเป็น 1) ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร 2) ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) ระบบการจัดการศึกษา 4) การคิดหน่วยกิตและโครงสร้างหลักสูตร และ 5) คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร

วิชาดนตรีศึกษาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยถูกจัดให้เป็นกลุ่มวิชาดนตรีศึกษา แขนงวิชาดนตรีศึกษา หรือวิชาเอกดนตรีศึกษา ซึ่งจัดการเรียนการสอนภายใต้ประเภทของหลักสูตรที่แตกต่างกันไปตามที่แต่ละสถาบันอุดมศึกษากำหนด โดยวิชาดนตรีศึกษาประกอบอยู่ในทุกประเภทของปริญญาที่มีในประเทศไทยตามหลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา พ.ศ. 2559 แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) **ปริญญาประเภทวิชาการ** ประกอบด้วย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2) **ปริญญาประเภทวิชาชีพ** ประกอบด้วย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ 3) **ปริญญาประเภททั้งวิชาชีพและปฏิบัติการ** ประกอบด้วย หลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี หลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทั้งนี้ ข้อมูลหลักสูตรที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาทั้งหมด 8 หลักสูตร วิชาดนตรีศึกษาบรรจุอยู่ในปริญญาประเภททั้งวิชาชีพและปฏิบัติการมากที่สุดเป็นจำนวน 3 หลักสูตร และมีเพียง 2 หลักสูตรที่กำหนดให้วิชาดนตรีศึกษาเป็นสาขาวิชาตามชื่อหลักสูตร คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นว่าในประเทศไทยหลักสูตรที่ระบุว่าเป็นสาขาวิชาดนตรีศึกษาจะบรรจุอยู่ในปริญญาประเภทวิชาชีพ ในส่วนของหลักสูตรอื่น ๆ วิชาดนตรีศึกษาถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบของกลุ่มวิชา แขนงวิชา หรือวิชาเอก

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ข้อมูลหลักสูตรที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าวิชาดนตรีศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนในประเทศไทย มีการกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ใกล้เคียงกัน แม้ว่าจะอยู่ภายใต้ประเภทของปริญญาและหลักสูตรที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละหลักสูตรอาจกำหนดคุณสมบัติบางประการให้สอดคล้องกับประเภทของปริญญาและสาขาวิชาตามหลักสูตร แต่วัตถุประสงค์หลักของสาขาวิชาดนตรีศึกษา คือ การให้ความสำคัญต่อการผลิตบุคลากรด้านวิชาการดนตรี เช่น ครู อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในด้านอัตลักษณ์ของบัณฑิตที่แสดงให้เห็นว่า แต่ละหลักสูตรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยและด้านวิชาการดนตรี เนื่องจากบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาดนตรีศึกษาจะเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ครู อาจารย์ และนักวิชาการด้านดนตรีในระดับการศึกษาต่าง ๆ ตามสถาบันการศึกษาต่อไป

ระบบการจัดการศึกษา

ระบบการจัดการศึกษาของหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาโทที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาใช้ระบบทวิภาคทั้งหมด หากพิจารณาถึงจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหลักสูตรจะพบว่า หลักสูตรดุริยางคศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำหนดจำนวนหน่วยกิตไว้มากที่สุด จำนวน 40 หน่วยกิต รองลงมาคือหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 39 หน่วยกิต โดยทั้งสองหลักสูตรนี้กำหนดใช้ระบบทวิภาคและกำหนดให้มีการเรียนการสอนในภาคฤดูร้อนอีกด้วย นอกจากนี้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กำหนดจำนวนหน่วยกิตไว้ 36 หน่วยกิต มีการเรียนการสอนภาคฤดูร้อนเช่นกัน สำหรับหลักสูตรนอกเหนือจากนี้มีระยะเวลาในภาคปกติ จำนวน 15 สัปดาห์ ซึ่งกำหนดระยะเวลาการศึกษาดังกล่าวมีความแตกต่างกันเล็กน้อย ขึ้นอยู่กับจำนวนหน่วยกิตส่วนหนึ่งและความเหมาะสมที่แต่ละมหาวิทยาลัยเห็นสมควรส่วนหนึ่ง

การคิดหน่วยกิตและโครงสร้างหลักสูตร

ผู้วิจัยพบว่า ทุกหลักสูตรกำหนดจำนวนหน่วยกิตในโครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 แต่กำหนดรายวิชาตามหมวดวิชาต่าง ๆ แตกต่างกัน ด้านสัดส่วนของรายวิชาดนตรีศึกษาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรต่าง ๆ พบว่า แม้ว่าแต่ละหลักสูตรที่จะมีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรใกล้เคียงกัน แต่กำหนดหน่วยกิตในรายวิชา

ดนตรีศึกษาแตกต่างกัน โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสัดส่วนรายวิชาดนตรีศึกษามากที่สุด 21 หน่วยกิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 18 หน่วยกิต มหาวิทยาลัยมหิดล 14 หน่วยกิต มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยขอนแก่น 12 หน่วยกิต และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน้อยที่สุด 8 หน่วยกิต ซึ่งจำนวนหน่วยกิตดังกล่าวส่งผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาต้องลงทะเบียนตามหลักสูตร และส่งผลต่อนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากแต่ละหลักสูตรมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความถนัดที่แตกต่างกัน รายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนหน่วยกิต

การคิดหน่วยกิตและโครงสร้างหลักสูตร						
สถาบัน	ปริญญา	วิชาพื้นฐาน/ แกน	วิชาบังคับ/ เฉพาะทาง	วิชาเลือก	วิทยานิพนธ์	รวม
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ	กศ.ม. (ศิลปศึกษา)	6 (15.79%)	14* (36.84%)	6** (15.79%)	12 (31.58%)	38 (100%)
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	ค.ม.	6 (15.38%)	15* (38.46%)	6* (15.38%)	12 (30.77%)	39 (100%)
มหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์	ค.ม. (ดนตรีศึกษา)	6* (16.67%)	12* (33.33%)	6** (16.67%)	12 (33.33%)	36 (100%)
มหาวิทยาลัย มหาสารคาม	ดศ.ม. (ดุริยางคศิลป์)	3 (8.33%)	11* (30.56%)	10* (27.78%)	12 (33.33%)	36 (100%)
มหาวิทยาลัย กรุงเทพธนบุรี	ดศ.ม. (ดุริยางคศาสตร์)	6 (16.67%)	10 (27.78%)	8* (22.22%)	12 (33.33%)	36 (100%)
มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา	ศศ.ม. (ดนตรีตะวันตก)	9 (23.08%)	6* (15.38%)	12* (30.77%)	12 (30.77%)	39 (100%)
มหาวิทยาลัยมหิดล	ศศ.ม. (ดนตรี)	4 (10.00%)	12 (30.00%)	12* (30.00%)	12 (30.00%)	40 (100%)
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ศป.ม. (ดุริยางคศิลป์)	12 (33.33%)	9* (25.00%)	3* (8.33%)	12 (33.33%)	36 (100%)

หมายเหตุ: * หมายถึง จำนวนหน่วยกิตในกลุ่มรายวิชาดนตรีศึกษา

** หมายถึง จำนวนหน่วยกิตในกลุ่มรายวิชาดนตรีต่าง ๆ

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

คุณสมบัติที่แต่ละหลักสูตรกำหนดไว้มีความใกล้เคียงกัน และการกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวไม่ได้เป็นผลมาจากประเภทของหลักสูตรแต่อย่างใด กล่าวคือทุกหลักสูตรกำหนดให้ผู้ที่ต้องการเข้าศึกษาจบการศึกษาด้านดนตรีหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละหลักสูตรอาจมีการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมหรือข้อยกเว้นต่าง ๆ ได้ เพื่อสนับสนุนการเข้าศึกษาของผู้ที่สนใจเข้าศึกษาต่อ เช่นเดียวกันกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่แต่ละหลักสูตรจะเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่สนใจเข้าศึกษา โดยไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาด้านดนตรี แต่รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์ด้านดนตรีให้สามารถเข้าศึกษาได้แต่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาจากคณะกรรมการหลักสูตรนั่นเอง

การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับหลักสูตรระดับปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

ผลการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับหลักสูตรระดับปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จากการวิเคราะห์ข้อมูลหลักสูตรตามรายละเอียดที่ระบุไว้ใน มคอ.2 จำนวน 8 หลักสูตร พร้อมนำเสนอข้อมูลหลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิต (Master of Music Education) ของ Jacobs School of Music, Indiana University (2017) เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาในต่างประเทศ ที่สามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่างของหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาในระดับสากลสำหรับการศึกษาวิเคราะห์และเป็นข้อมูลประกอบสำหรับการพัฒนาหลักสูตรดนตรีศึกษาของประเทศไทยต่อไปได้ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร

หลักสูตรดนตรีของ Jacobs School of Music, Indiana University (2017) มีลักษณะการจัดทำหลักสูตรคล้ายคลึงกับหลักสูตรดนตรีที่เปิดสอนในประเทศไทย กล่าวคือจัดประเภทของหลักสูตรตามสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น กลุ่มหลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต (Master of Music) ประกอบไปด้วยสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติดนตรีและทฤษฎีดนตรี กลุ่มหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (Master of Arts) มีสาขาเดียว คือ สาขาวิชาดนตรีวิทยา (Musicology) และสาขาวิชาดนตรีศึกษาอยู่ในกลุ่มหลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิต แต่ในประเทศไทยไม่มีสถาบันอุดมศึกษาที่จัดทำหลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิต แสดงให้เห็น

ว่า การจัดประเภทของหลักสูตรระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ การกำหนดประเภทของหลักสูตรในประเทศไทยจะต้องสอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา พ.ศ. 2559 ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวไม่มีประเภทปริญญาดนตรีศึกษาระบุอยู่ แต่จะมีเพียงปริญญาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (Education) อยู่ในประเภทปริญญาวิชาชีพ หรือสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ (Music) ที่อยู่ในปริญญาประเภทกึ่งวิชาชีพและปฏิบัติการเท่านั้น

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ปรัชญามุ่งเน้นพัฒนาหลักสูตรดนตรีให้มีชื่อเสียงและสร้างโอกาสในวิชาชีพดนตรีแก่ผู้เรียน แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายที่ชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพผ่านหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะแสดงศักยภาพของตนเองในเวทีต่าง ๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับหลักสูตรของประเทศไทยที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา จะพบว่า ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาไทยมุ่งเน้นสร้างคนเพื่อไปปฏิบัติงานตามวิชาชีพ และต่อเนื่องไปสู่การพัฒนาการศึกษาดนตรีของชาติ ด้านวัตถุประสงค์ นอกจากการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแล้วนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจที่ระบุไว้ว่า “การเพิ่มคุณค่าการดำรงชีวิตของนักเรียน คณาจารย์ ชุมชน รัฐ ชาติ ไปจนถึงระดับโลกผ่านการแสดงดนตรีที่มีความหลากหลาย ความเป็นเลิศ ความน่าเชื่อถือ ความแปลกใหม่ของการแสดงดนตรีเหล่านั้นจะเป็นเสมือนต้นแบบในการแสดงดนตรีในอนาคตของนักเรียน และเป็นเหมือนบรรทัดฐานสำหรับประสบการณ์ของผู้ฟังในอนาคต” สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายในการพัฒนาผู้ฟังและสังคมในภาพรวม

ระบบการจัดการศึกษา

ระบบการจัดการศึกษาระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เฉพาะส่วนของระยะเวลาศึกษาจนกว่าจะจบการศึกษา โดยประเทศไทยจะกำหนดไว้ที่ 5 ปี แต่สหรัฐอเมริกา กำหนดไว้ 7 ปี ส่วนการแบ่งภาคการศึกษาปกติมีความใกล้เคียงกัน

การคิหน่วยกิตและโครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิต (Master of Music Education) กำหนดหน่วยกิตตลอดหลักสูตรไว้อย่างน้อย 32 หน่วยกิต ซึ่งแตกต่างจากหน่วยกิตของหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนเฉลี่ยอยู่ที่ 37.5

หน่วยกิต ทั้งนี้ จำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามหลักสูตรของไทย จะต้องดำเนินไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 ที่ให้กำหนดหน่วยกิตของหลักสูตรระดับปริญญาโทจะต้องไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต อย่างไรก็ตาม โครงสร้างหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาของประเทศไทยและหลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิตของ Jacobs School of Music ประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างกันดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรดนตรีศึกษาของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาระดับ ปริญญาโทของมหาวิทยาลัย ในประเทศไทย		หลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิต Jacobs School of Music ประเทศสหรัฐอเมริกา	
หมวดวิชา	หน่วยกิต (เฉลี่ย)	หมวดวิชา	หน่วยกิต
		1. หมวดวิชาเสริมพื้นฐาน	ไม่นับหน่วยกิต
1. หมวดวิชาพื้นฐาน	6.5		
2. วิชาบังคับ/วิชาเอก	11	2. หมวดวิชาแกน (Music education courses)	11
3. วิชาเลือก	8	3. หมวดวิชาเลือก (Electives)	6
4. วิทยานิพนธ์	12	4. วิทยานิพนธ์ (Thesis or Practicum)	3
		5. หมวดวิชารวมวง (Major Ensemble)	ลงทะเบียนทุก ภาคการศึกษา
		6. หมวดวิชาประวัติศาสตร์	6
		7. หมวดวิชาเลือกเสรี	6
รวม	37.5	รวม	32

ข้อมูลจากตารางแสดงให้เห็นว่า การจัดหมวดวิชาของหลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิตของ Jacobs School of Music มีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าการจัดหมวดวิชาของหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาของไทย กล่าวคือ รูปแบบโครงสร้างหลักสูตรของไทยแต่ละหลักสูตรใกล้เคียงกัน โดยกำหนดให้หมวดวิชาพื้นฐานเป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ประวัติดนตรี การศึกษา หรือภาษา เป็นต้น แต่ในส่วนหลักสูตรของสหรัฐอเมริกาจะไม่มีหมวดวิชาดังกล่าว แต่ระบุให้เป็นหมวดวิชาเสริมพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยรายวิชาพื้นฐานดนตรี รายวิชาภาษา หรือวิชาใดก็ได้ที่นักศึกษาจำเป็นต้องนักศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และคุณสมบัติที่เพียงพอต่อการศึกษาในระดับปริญญาโทต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดหมวดวิชา

ดังโครงสร้างหลักสูตรของสหรัฐอเมริกา มีความน่าสนใจและมีความชัดเจนโดยสามารถสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับจากหลักสูตร รวมถึงการกำหนดให้ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชารวมวง ซึ่งผู้วิจัยมองว่าวิชารวมวงเป็นวิชาปฏิบัติดนตรีที่ไม่ได้จำกัดเพียงความสามารถในการปฏิบัติดนตรี แต่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักดนตรีในวงผ่านประสบการณ์และทักษะซึ่งสิ่งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในด้านการฝึกฝนทักษะดนตรีไม่ได้ขาดหายไป เป็นเวทีให้นักศึกษาได้บรรเลงดนตรี และยังเป็นการสร้างประสบการณ์ในการฟังดนตรีแก่ผู้อื่นตามวัตถุประสงค์ของ Jacobs School of Music อีกด้วย

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

สืบเนื่องจากวิวัฒนาการของการศึกษาดนตรีในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษามีความแตกต่างกันเช่นกัน สำหรับคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิตของ Jacobs School of Music ระบุไว้ว่าจะต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาดนตรีหรือดนตรีศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ถ้าหากจบในสาขาอื่นหรือจบการศึกษาดนตรีแต่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จะต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเทียบหน่วยกิตและศึกษาเพิ่มเติมจนกว่าจะมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการทดสอบความสามารถในการเล่นคีย์บอร์ดและทดสอบความสามารถในการแสดงดนตรีอีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากคุณสมบัติของผู้ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาระดับปริญญาโทของประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากหลักสูตรของไทยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตนักวิชาการ ครูอาจารย์ และนักวิจัยด้านดนตรี ซึ่งในปัจจุบันยังมีจำนวนไม่มาก คุณสมบัติที่กำหนดไว้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้เรียนที่มีวุฒิดนตรีหรือไม่วุฒิดนตรีแต่มีประสบการณ์ด้านดนตรีให้สามารถเข้าศึกษาต่อได้ แต่จะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาคุณสมบัติจากคณะกรรมการของแต่ละหลักสูตร และสอดคล้องกับนิยามหลักสูตรของ Saylor, Alexander, and Lewis (1981) ที่กล่าวว่า หลักสูตรเป็นการวางแผนสำหรับการเตรียมพร้อมในนำเสนอโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคคลเพื่อให้ได้รับการศึกษานั้นเอง

การศึกษาหลักสูตรของต่างประเทศสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรของไทยได้ ดังเช่นข้อมูลของหลักสูตรดนตรีศึกษามหาบัณฑิตของ Indiana University Bloomington สหรัฐอเมริกาเป็นหลักสูตรที่ติดอันดับ 7 จากการจัดอันดับทั่วโลก (QS World University Rankings, 2017) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรดนตรีศึกษาในระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จะต้องคำนึงถึงบริบทของชาติ เพื่อนำไปสู่

การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนตลอดจนกำหนดรายละเอียดในหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน ให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และจะต้องสอดคล้องกับ แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ระบุว่า การพัฒนาประเทศไทยให้ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงการเสริมสร้างทุน ของประเทศให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอต่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคน ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงศตวรรษที่ 21 ซึ่งกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ 6 ข้อ ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล 2) ยุทธศาสตร์ ผลผลิต พัฒนาคู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา 3) ยุทธศาสตร์ผลิตและพัฒนาากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ 4) ยุทธศาสตร์ขยายโอกาส การเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 5) ยุทธศาสตร์ส่งเสริม และพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา 6) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริหารจัดการและ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

อภิปรายผล

ข้อมูลจากการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของ มหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่าสามารถแบ่งหัวข้อในการอภิปรายออกเป็น 6 หัวข้อ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ปรัชญาและวัตถุประสงค์ 3) ระบบการจัดการศึกษา 4) การคิดหน่วยกิต และโครงสร้างหลักสูตร 5) คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา และ 6) อัตลักษณ์ของหลักสูตร ปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร

การกำหนดชื่อปริญญาใช้ตามแนวทางในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรในระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2559) โดยหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาระดับปริญญาโท ของมหาวิทยาลัย ในประเทศไทยปัจจุบัน มี 2 หลักสูตรที่ระบุให้วิชาดนตรีศึกษาเป็นสาขาวิชาตามชื่อปริญญา คือ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา และอยู่ภายใต้ปริญญาประเภทวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรอื่น ๆ วิชาดนตรีศึกษา จะไม่ถูกระบุอยู่ในชื่อปริญญาหรือชื่อหลักสูตร แต่ ถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบของกลุ่มวิชา แขนงวิชา หรือวิชาเอก ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดสัดส่วน รายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรในลำดับต่อไป โดยสอดคล้องกับกรอบแนวคิดพื้นฐานใน การจัดทำหลักสูตรที่เริ่มต้นจากการกำหนดสาระสำคัญ คือ ชื่อปริญญา ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบของหลักสูตรในลำดับต่อไป (Walker, 1990)

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

การกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของสถาบัน อุดมศึกษา รวมถึงเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตในการเป็นนักวิชาชีพและนักวิชาการที่มีความรู้ ถ่องแท้ในสาขาของตนและสามารถประยุกต์เข้ากับสาขาวิชาอื่น ๆ ได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาโทของ มหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่กำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกัน โดยให้ความสำคัญกับการผลิตบุคลากรด้านวิชาการดนตรี เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาดนตรีของประเทศไทยต่อไปในอนาคต และการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของ ไทยเป็นไปตามแนวคิดในการจัดทำหลักสูตร (สังัด อุทรานันท์, 2532) ที่ระบุให้จุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขส่วนที่บกพร่องและกำหนดแนวทางเพื่อให้บรรลุผลตามที่ต้องการ

ระบบการจัดการศึกษา

หลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่ได้ นำมาศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้ เป็นหลักสูตรที่เป็นระบบทวิภาคทั้งสิ้น กล่าวคือ 1 ปีการศึกษา จะแบ่งระยะเวลาการศึกษาออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ และระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ (ราชกิจจานุเบกษา, 2558)

การคิดหน่วยกิตและโครงสร้างหลักสูตร

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะหลักสูตรแผน ก แบบ ก2 จึงทำให้ข้อมูลในส่วน ของการคิดหน่วยกิตมีความคล้ายคลึงกัน โดยแผนการศึกษาดังกล่าวกำหนดจำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไว้ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) อย่างไรก็ตามชื่อ ปริญญา ประเภทของหลักสูตร ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นองค์ประกอบหนึ่ง ในการจัดทำหลักสูตรมีผลต่อการกำหนดขอบเขตของหลักสูตรนั้น ๆ และหลักสูตรสาขาวิชา ดนตรีศึกษาระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ประกอบด้วยประเภทปริญญา และประเภทของหลักสูตรที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้สัดส่วนรายวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตร แตกต่างกันไป และสอดคล้องกับองค์ประกอบในการออกแบบหลักสูตร ที่ Ornstein and Hunkins (2013) ระบุว่าต้องคำนึงถึงขอบเขต (Scope) การจัดลำดับ (Sequence) ความ ต่อเนื่อง (Continuity) การบูรณาการ (Integration) การประสานสัมพันธ์ระหว่างระดับ การศึกษา (Articulation) และความสมดุล (Balance) โดยประเภทของหลักสูตรจะเป็นตัว กำหนดขอบเขตของเนื้อหาในแต่ละหลักสูตร พบว่าหลักสูตรที่นำมาศึกษา จำนวน 7 ใน 8

หลักสูตร เป็นหลักสูตรด้านดนตรี กำหนดจำนวนหน่วยกิตรายวิชาดนตรีศึกษาระหว่าง 12 ถึง 21 หน่วยกิต และมีเพียงหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพียงหลักสูตรเดียวที่กำหนดให้วิชาดนตรีศึกษาอยู่ภายใต้ปริญญาศิลปศึกษา ระบุจำนวนหน่วยกิตรายวิชาดนตรีศึกษา จำนวน 8 หน่วยกิต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของแต่ละหลักสูตรว่ามีลักษณะอย่างไร และมีผลอย่างไรต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากหลักสูตรนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม การกำหนดสัดส่วนรายวิชาในหมวดวิชาต่าง ๆ นั้นจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ ประเภทปริญญา ซึ่งประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ปริญญาประเภทวิชาการ 2) ปริญญาประเภทวิชาชีพ และ 3) ปริญญาประเภทกิจวิชาชีพและปฏิบัติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2559)

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

การศึกษาในระดับปริญญาโท ผู้ที่สามารถเข้าศึกษาได้จะต้องสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) ทั้งนี้ การศึกษาดนตรีในประเทศไทย อยู่ในช่วงพัฒนา ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถในการประกอบวิชาชีพดนตรีเพื่อพัฒนางานดนตรีของไทย จึงส่งผลต่อคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาที่สนับสนุน ทั้งผู้ที่จบการศึกษาดนตรี ให้ได้รับโอกาสในการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้ดียิ่งขึ้นไป และผู้ที่ไม่ได้จบการศึกษาด้านดนตรีแต่มีประสบการณ์ด้านดนตรี ให้สามารถเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาดนตรีศึกษาได้

อัตลักษณ์ของหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

หลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย มีความเหมือนกันในส่วนของปรัชญาและวัตถุประสงค์ ระบบการจัดการศึกษา การคิดหน่วยกิต และคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา แต่ในส่วนของข้อมูลทั่วไปและโครงสร้างหลักสูตรมีความแตกต่างกัน การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) อาจส่งผลให้พบความเกี่ยวข้องกันของข้อมูลในด้านใหม่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2551) และความแตกต่างกันในส่วนนี้เป็นข้อมูลที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละหลักสูตร เนื่องจากข้อมูลทั่วไปของหลักสูตรหรือประเภทปริญญานั้น เป็นองค์ประกอบหลักที่ใช้ในการกำหนดขอบเขต (Scope) ความกว้างและความลึกของเนื้อหา หัวข้อ และประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ประกอบในหลักสูตร (Ornstein & Hunkins, 2013) ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรในหมวดวิชาพื้นฐานหรือวิชาสัมพันธ์หรือวิชาแกน วิชาบังคับหรือวิชาเอก

และวิชาเลือก โดยความแตกต่างดังกล่าวมีผลต่อคุณลักษณะของผู้เรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยมหิดล กำหนดให้รายวิชาดนตรีศึกษาอยู่ในหมวดวิชาเอก และให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรายวิชาดนตรีศึกษา ดนตรีวิทยา ธุรกิจดนตรี และดนตรีบำบัดในหมวดวิชาเลือกได้ จึงส่งผลให้บัณฑิตมีความเชี่ยวชาญในวิชาดนตรีศึกษาและสามารถบูรณาการความรู้กับศาสตร์ดนตรีอื่น ๆ ได้

2) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีตะวันตก หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำหนดให้ทั้งหมวดวิชาเอกและหมวดวิชาเลือกเป็นรายวิชาดนตรีศึกษา จึงส่งผลให้บัณฑิตมีความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ต้องการผลิตครูอาจารย์สู่สังคมไทย

3) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2559 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำหนดให้ทั้งหมวดวิชาพื้นฐานและหมวดวิชาเอกเป็นรายวิชาดนตรีศึกษา ซึ่งนับเป็นหลักสูตรเดียวที่ระบุรายวิชาดนตรีศึกษาอยู่ในหมวดวิชาพื้นฐาน และหมวดวิชาเลือกประกอบไปด้วยรายวิชาดนตรีศึกษาและดนตรีอื่น ๆ จึงส่งผลให้บัณฑิตมีความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีศึกษาและสามารถแสวงหาความรู้ในศาสตร์ด้านดนตรีศึกษา ดนตรีวิทยา และธุรกิจดนตรีเพื่อพัฒนาตนเองสู่วิชาชีพต่อไป

4) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2557 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดให้ทั้งหมวดวิชาเอกและหมวดวิชาเลือกเป็นรายวิชาดนตรีศึกษา โดยรายวิชาในหมวดวิชาเลือก มีความเฉพาะเจาะจงตามความถนัดของผู้เรียนเอง เช่น การนิเทศและการวิจัย กลวิธีการสอนและการปฏิบัติดนตรี และความรู้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีศึกษา จึงส่งผลให้บัณฑิตมีความเชี่ยวชาญทั้งในวิชาดนตรีศึกษาและทักษะเฉพาะด้านในด้านการวิจัย การสอนดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ หรือดนตรีวิทยา

5) หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำหนดให้รายวิชาดนตรีศึกษาอยู่ในหมวดวิชาเลือก โดยมีรายวิชาด้านศิลปศึกษาอยู่ในหมวดวิชาเอก จึงส่งผลให้บัณฑิตมีความเชี่ยวชาญในบริบทของศิลปะโดยมีวิชาดนตรีศึกษาเป็นทักษะเฉพาะทาง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันหลักสูตรดังกล่าวเป็นหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาหลักสูตรแรก ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตรที่รับใบประกอบวิชาชีพครูได้

6) หลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กำหนดให้ทั้งหมวดวิชาเอกและหมวดวิชาเลือกเป็นรายวิชาดนตรีศึกษา จึงส่งผลให้บัณฑิตมีความเชี่ยวชาญในวิชาดนตรีศึกษา

7) หลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำหนดให้รายวิชาดนตรีศึกษาอยู่ในหมวดวิชาเลือก ในส่วนหมวดวิชาเอก ประกอบด้วยรายวิชาดนตรีวิทยาในมิติต่าง ๆ จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญทั้งด้านดนตรีศึกษาและด้านประวัติศาสตร์ดนตรี ซึ่งเป็นไปตามบริบทด้านทำเลที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

8) หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำหนดให้ทั้งหมวดวิชาเอกและหมวดวิชาเลือกเป็นรายวิชาดนตรีศึกษา จึงส่งผลให้บัณฑิตมีความเชี่ยวชาญในวิชาดนตรีศึกษา รวมถึงการปฏิบัติดนตรี

ระบบการศึกษาไม่สามารถพัฒนาเฉพาะระดับใดระดับหนึ่งได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านดนตรี ที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านดนตรีในอนาคตที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดได้ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เป็นไปตามประเภทของปริญญาซึ่งส่งผลให้การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและรายวิชาที่แตกต่างกัน จึงมีผลต่อสัดส่วนของวิชาดนตรีศึกษาที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นอัตลักษณ์ของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากแต่ละหลักสูตรจะมีความเชี่ยวชาญหรือทักษะที่แตกต่างกันอย่างแน่นอน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรดนตรีศึกษาในระดับปริญญาโท ควรจะคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนให้ได้รับความรู้และทักษะในสาขาวิชาดนตรีศึกษาเป็นหลัก นอกจากนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ควรจะสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นสื่อการสอนหรือเพื่อเป็นทักษะแก่ผู้เรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยฉบับนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาโท ในด้านการจัดกลุ่มรายวิชาในหมวดวิชาต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมต่อความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ผู้เรียนควรได้รับ รวมถึงจะต้องสอดคล้องต่อแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) อีกทั้งข้อมูลดังกล่าวสามารถใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่สามารถเข้าศึกษา เพื่อรองรับ

การเข้าศึกษาของผู้เรียนจากระดับปริญญาตรีให้สามารถเข้าเรียนจนจบหลักสูตร พร้อมต่อยอดองค์ความรู้เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการประกอบวิชาชีพและเป็นการสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเฉพาะข้อมูลที่ระบุอยู่ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 2 (มคอ.2) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาเท่านั้น โดยข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในเอกสารดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลส่วนหนึ่งของการศึกษาดนตรีในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งงานวิจัยด้านการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรดนตรีในประเทศไทยมีเป็นจำนวนน้อย ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของหลักสูตรดนตรีในประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรและรายวิชาที่ประกอบในแต่ละหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาในประเทศไทยและหลักสูตรจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เกาหลี ที่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นเลิศ (Best practice) และสามารถใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อให้ทราบความเหมือนและความแตกต่างของการกำหนดรายวิชา ซึ่งแต่ละประเทศมีพัฒนาการของการศึกษาดนตรีที่ต่างกันไป และเพื่อให้เข้าใจลักษณะของหลักสูตรของประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน รวมถึงสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของหลักสูตรและพัฒนาการของหลักสูตรในต่างประเทศที่จะส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรดนตรีศึกษาของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

2. ควรศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีศึกษาในระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาประเภทต่าง ๆ ตามที่ สกอ. ได้จัดกลุ่มไว้ ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยการศึกษาเปรียบเทียบซึ่งอาจเลือกศึกษาตามประเภทของสถาบันแบบใดแบบหนึ่งหรือคัดเลือกหลักสูตรที่น่าเชื่อถือจากแต่ละประเภทสถาบันนำมาศึกษา โดยศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลหลักสูตรตามเอกสาร มคอ.2 เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละหลักสูตรโดยนำข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาดนตรีทั้งในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับสูงกว่าปริญญาตรีต่อไป ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดทิศทางของหลักสูตรดนตรีศึกษาในระดับปริญญาโทให้มีความต่อเนื่อง สอดคล้อง ครอบคลุม และพัฒนาทักษะทั้งส่วนของวิชาการและปฏิบัติของผู้เรียนต่อไป

3. ควรศึกษาคุณสมบัติของครูสอนดนตรีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ต่าง ๆ โดยการศึกษาเปรียบเทียบ สํารวจข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หรือใช้แบบสอบถามใน

การวิเคราะห์คุณสมบัติ เพื่อให้ทราบถึงสภาพความเป็นจริงของการจัดการศึกษาดนตรีในประเทศไทยในระดับเยาวชน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติของครูผู้สอนว่ามีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนดนตรีหรือไม่อย่างไร และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาระบบการในการผลิตครูดนตรีของประเทศไทย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ณรุทธ์ สุทธิจิตต์. (2555). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558. (2558, 13 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 295 ง. หน้า 12-24.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา พ.ศ. 2559. (2559, 14 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 158 ง. หน้า 6-18.
- สัจด์ อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Bereday, G. Z. F. (1964). *Comparative method in education*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Jacobs School of Music, Indiana University. (2017). Degree in music education: *Master of music education (MME)*. Retrieved from Jacobs School of Music website: <https://music.indiana.edu/degrees/graduate-diploma/masters/mastersMajors.shtml>
- Marsh, C. J. (2006). *Key concepts for understanding curriculum* (3rd ed.). NY: Routledge Falmer.
- Maxwell, J. A. (2009). Designing a qualitative study. In L. Bickman & D. J. Rog (Eds.), *The SAGE handbook of applied social research methods* (pp. 214-253). Thousand Oaks, CA: SAGE Publishing.

- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2013). *Curriculum: Foundations, principles, and issues* (6th ed.). Boston: Pearson.
- QS World University Rankings by Subject. (2017). Retrieved from <https://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/2017/performing-arts>
- Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Walker, D. F. (1990). *Fundamentals of curriculum*. San Diego, CA: Harcourt Brace Jovanovich.

.....
ผู้เขียน

นางสาวกัลย์ธีรา สุภนิธิ นักศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 73170
อีเมล: nunnmusic@gmail.com

ดร.ปริญานันท์ พร้อมสุขกุล, ปร.ด. (ดนตรี) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก วิทยาลัย
ดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 73170
อีเมล: preeyanun_piano@hotmail.co.th